

НАВЧАЛЬНО - НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
АГРОТЕХНОЛОГІЙ, СЕЛЕКЦІЇ ТА
ЕКОЛОГІЇ

ПДАУ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут агротехнологій, селекції та екології

Кафедра селекції, насінництва і генетики

**МАТЕРІАЛИ ІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

**“СУЧАСНІ НАПРЯМИ ТА ДОСЯГНЕННЯ
СЕЛЕКЦІЇ І НАСІННИЦТВА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР”**

м. Полтава, 29 березня 2024 р.

УДК 631.527: 631.53

Сучасні напрями та досягнення селекції і насінництва сільськогосподарських культур: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (29 березня 2024 року) / Редкол.: М.М. Маренич (відп. ред.) та ін. Полтава: ПДАУ, 2024. 134 с.

У збірнику тез наведено результати наукових досліджень науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти Полтавського державного аграрного університету, а також здобувачів та науковців науково-дослідних установ НААНУ та закладів вищої освіти МОН України.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Маренич М.М. – директор навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології, професор кафедри селекції, насінництва і генетики, д. с.-г. н., професор;

Тищенко В.М. – завідувач кафедри селекції, насінництва і генетики, д. с.-г. н., професор;

Білявська Л.Г. – професор кафедри селекції, насінництва і генетики, д. с.-г. н., професор;

Кулик М.І. – професор кафедри селекції, насінництва і генетики, д. с.-г. н., професор;

Баган А.В. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н., доцент;

Шокало Н.С. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н., доцент;

Криворучко Л.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н.;

Юрченко С.О. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н., доцент;

Рибальченко А.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н.;

Барат Ю.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н., доцент;

Четверик О.О. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н.;

Рожко І.І. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, доктор філософії;

Дінець О.М. – асистент кафедри селекції, насінництва і генетики

Рекомендовано до друку засіданням вченої ради Навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології ПДАУ, протокол №8 від 24 квітня 2024 року.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ У СЕЛЕКЦІЇ РОСЛИН

Білявська Л.Г., Білявський Ю.В. ВИДАТНОМУ ПОЛТАВСЬКОМУ СЕЛЕКЦІОНЕРУ – 80 РОКІВ	7
Білявська Л.Г., Діянова А.О., Білявський Ю.В. НАПРЯМИ ТА ЗАВДАННЯ СЕЛЕКЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СОЇ КУЛЬТУРНОЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	9
Ярош А.В., Рябчун В.К., Солонечна О.В. АДАПТИВНІСТЬ ЖИТА ОЗИМОГО ЗА ПАРАМЕТРАМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПЛАСТИЧНОСТІ ТА СТАБІЛЬНОСТІ В УМОВАХ СХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ	12
Дупляк О.Т., Кобизєва Л.Н. КВАСОЛЯ В УКРАЇНІ	15
Самородов В.М., Халимон О.В. ВНЕСОК В.Д. МЕДИНЦЯ (1924-2014) У РОЗВИТОК СОРТО-ВИПРОБУВАННЯ РОСЛИН В УКРАЇНІ	18
Козаченко М.Р., Васько Н.І., Солонечний П.М., Наумов О.Г., Зимогляд О.В. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ В ХАРКІВСЬКІЙ СЕЛЕКЦІЇ ЯРОГО ЯЧМЕНЮ	20
Самородов В.М., Халимон О.В. ВАЛЕНТИН НІКОЛАЄВ (1889-1973) – ПЕРШОПРОХОДЕЦЬ СЕЛЕКЦІЇ ГЛАДІОЛУСІВ В УКРАЇНІ	23
Гапон С.В., Ключник І.О., Сенкевич О.А. СОРТОВЕ РІЗНОМАНІТТЯ ВИДІВ РОДУ <i>TAGETES L.</i> ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В ЛАНДШАФТНОМУ ДИЗАЙНІ	26
Опара Н.М. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ	29
Микитенко А.О., Криворучко Л.М. СЕЛЕКЦІЯ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ ТА УКРАЇНІ	31
Четверик О.О. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПАРЖІ В УКРАЇНІ	34

СЕКЦІЯ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ СЕЛЕКЦІЇ І НАСІННИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ. ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ МЕТОДІВ У ТЕХНОЛОГІЯХ СЕЛЕКЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ПОЛЬОВИХ КУЛЬТУР

Тищенко В.М., Дінець О.М. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕРНОЇ ОЗНАКИ «ТОВЩИНА СОЛОМИНИ ДРУГОГО МІЖВУЗЛЯ» ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В ТЕХНОЛОГІЇ СЕЛЕКЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ	36
--	----

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ

**Опара Н.М., професор кафедри механічної та електричної інженерії,
к. с.-г. н., доцент**

Полтавський державний аграрний університет

Зародження і виникнення селекції пов'язують із введенням в культуру рослин та одомашненням тварин.

Почавши обробляти рослини і розводити тварин, людина почала відбирати і розмножувати найбільш продуктивні з них, що сприяло їх мимовільному покращенню. Так на зорі людської культури і виникла примітивна селекція. Її історія обчислюється тисячоліттями.

Серед перших окультурених злакових були пшениця, точніше полба: однозернянка та двозернянка, потім жито і ячмінь. Це відбулося в районі родючого напівмісяця.

Приблизно 20 тисяч років тому у стародавніх народів виникла примітивна селекція.

Вирощування окремих рослин почалося:

- 9 тисяч років назад – боби, квасоля, перець, ячмінь;
- 6-7 тисяч років назад – гарбуз, кукурудза;
- 5,5-6 тисяч років назад – пшениця;
- 2-2,5 тисячі років назад – жито.

В історії прийомів вирощування нових сортів культурних рослин виділяють чотири етапи:

1. Примітивна селекція.
2. Народна селекція.
3. Промислова селекція.
4. Наукова селекція.

Основоположником теоретичної селекції є Микола Іванович Вавилов. Він обґрунтував принципи створення матеріалу для проведення селекції та обґрунтував її географічні і екологічні принципи.

Завдячуючи ініціативі Миколи Івановича було створено багато Інститутів зернового господарства в різних регіонах бувшого СРСР, а також Інститутів різноманітних субтропічних культур і культур овочівництва, продовольства.

Експедиції дозволили Вавилову виявити світові вогнища (центри) походження культурних рослин. Микола Іванович на підставі теоретичної бази генетики обґрунтував практичні основи селекції. Багато подорожуючи він збирав насіння продуктивних і рідкісних рослин в різних куточках Земної кулі.

У 1884 році було створено полтавське дослідне поле.

1886 рік – створення Немерчанської (Вінницької) селекційної станції.

У 1888 році створюється Уладово-Люлінецька дослідна станція.

У 1897 році – Іванівська селекційна станція.

В 1899 році – Верхнянська дослідна станція.

Протягом 1908-1916 років на території теперішньої України були створені: Білоцерківська, Драбівська, Катеринославська, Миронівська, Носівська, Олеська, Поліська, Чернігівська станції.

На жаль, селекційна наука України понесла великі втрати у 1930-х роках, коли багато українських селекціонерів загинули від терору НКВС та під час Другої світової війни.

Протягом існування української селекції вітчизняні вчені займалися селекцією наступних сільськогосподарських культур.

1. Буряка цукрового.
2. Вівса сірого.
3. Гороху.
4. Гречки.
5. Жита озимого.
6. Картоплі.
7. Кукурудзи.
8. Проса.
9. Пшениці м'якої озимої.
10. Пшениці м'якої ярої.
11. Пшениці твердої озимої.
12. Пшениці твердої ярої.
13. Ріпака.
14. Сої.
15. Соняшнику.
16. Сорго.
17. Тритикале.
18. Ячменю озимого.
19. Ячменю ярого.

Потужними закладами селекційної роботи в нашій країні є Інститут зернових культур НААН України, Інститут цукрових буряків, Селекційно-генетичний інститут НААН, Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН, Інститут картоплярства НААН, Інститут фізіології рослин і генетики НАН України, Інститут землеробства НААН, Інститут садівництва, Інститут сільськогосподарської мікробіології.

Нині питаннями практичної селекції в нашій країні займається понад 100 наукових установ системи НААН та деякі НАН України і заклади вищої освіти.

В нашій країні діє Українське товариство генетиків і селекціонерів імені М.І Вавилова.

Полтавщина також має відношення до розвитку вітчизняної селекції. На території області функціонує найстаріша Полтавська державна сільськогосподарська дослідна станція імені М.І. Вавилова Інституту свинарства і агропромислового виробництва НААН.

На базі Полтавського державного аграрного університету діє наукова лабораторія селекції озимої пшениці, яку очолює Володимир Миколайович

Тищенко, доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри селекції, насінництва і генетики – знаний український селекціонер. Також у складі Навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології діє наукова лабораторія селекції, насінництва та сортової агротехніки сої, керівником якої є Білявська Людмила Григорівна, доктор сільськогосподарських наук, професор, професор кафедри селекції, насінництва і генетики.

На території закладу вищої освіти відкритий пам'ятник Миколі Івановичу Вавилову.

Уродженцем села Теплове Пирятинського повіту Полтавської губернії (тепер Теплівка Лубенського району Полтавської області) є Василь Миколайович Ремесло.

З 1948-1983 роки він працював на різних посадах в Миронівській селекційно-дослідній станції, а потім – Миронівському науково-дослідному інституті селекції та насінництва пшениці Київської області. Він є розробником і впровадив в селекційну практику метод отримання високоврожайних сортів озимої пшениці з підвищеною стійкістю до екстремальних умов. Робота по створенню зимостійких сортів озимої пшениці значно розширили ареал вирощування цієї культури в нетрадиційних зонах. Шедевром світової селекції вважається сорт «Миронівська -808». Всього Василем Михайловичем було створено і районовано 20 сортів озимої пшениці.

На честь заслуг В.М. Ремесла у 1982 році біля Пирятинського ліцею №4 було встановлене бронзове погруддя. 4 вересня 2017 року Національним банком України в серії «Видатні особистості України» було введено в обіг пам'ятну нейзильберову монету «Василь Ремесло» номіналом 2 гривні.

У місті Лубни на честь академіка Василя Ремесла було названо вулицю.

СЕЛЕКЦІЯ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ ТА УКРАЇНІ

**Микитенко А.О., здобувач ступеня вищої освіти бакалавр
Криворучко Л.М., доцент кафедри селекції, насінництва і генетики,
к. с.-г. н.**

Полтавський державний аграрний університет

Головне місце серед зернових культур України притаманне пшениці озимій. Пшениця – це одна з найдавніших рослин для харчових потреб населення. Перше місце в загальному балансі посідає пшениця озима. Пшениця